

**KONINKLIJKE
VERENIGING
TER BEOEFENING
VAN DE
KRIJGSWETENSCHAP**

OPGERICHT 6 MEI 1865

Ereleden

Z.K.H. de Prins der Nederlanden

generaal-majoor b.d.
E. R. d'Engelbronner

Z. E. luitenant-generaal b.d.
J. P. Verheijen

luitenant-kolonel b.d.
W. F. Anthonijsz

Bestuur

Voorzitter

mr. drs. C. Homan, genm marns

Vice-voorzitter

H.M. van Lent, kol gn

Leden

prof. G. C. Berkhof, lgen gn b.d.
J. A. van Diepenbrugge, kol cav
drs. F. J. J. Princen
R. Neervoort, kol KLu
drs. M.R. Jochems
R. A. A. Klaver, ktz
drs. M. de Haas, kap inf
(public relations)

Redacteur

T. de Kruijf, genm gn b.d.
Inst. Defensie Leergangen
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
bezoekadres:
Brasserskade 227a
2289 PA Rijswijk
tel.: (015) 2 15 27 06

Secretaris

J. Hardenbol, lkol cav
Seringenlaan 25
7313 CH Apeldoorn

Penningmeester

M. P. Dekker, kol gn
Odenvelpark 15
3451 XA Vleuten

Ledenadministratie

J. J. M. Nijman
Karel Doormanlaan 274
2283 BB Rijswijk
Tel. (070) 3 94 78 36

MARS IN CATHEDRA

NOVEMBER 1996

NR 108

LEZING

Onder grote belangstelling gaf de fractievoorzitter van de VVD in de Tweede Kamer, Frits Bolkestein, op 30 januari 1996 een lezing op het Instituut Defensie Leergangen te Rijswijk. De Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap was de organisator van deze bijeenkomst. De letterlijke tekst van deze inleiding, met als titel „De rol van de Nederlandse krijgsmacht in de gewijzigde veiligheidssituatie”, kunt u in deze MiC lezen.

Het is mij een genoegen vanavond mijn visie te geven op de positie en rol van de Nederlandse krijgsmacht.

De Prioriteitennota

De bereidheid om wereldwijd aan VN-operaties deel te nemen, is vastgelegd in de Prioriteitennota van 1993. Dat document vormt om drie redenen een breuk in het naoorlogse defensiebeleid. Allereerst hebben wij te maken met de grootste naoorlogse reorganisatie van de krijgsmacht. In de tweede plaats komt er een einde aan de actieve dienstplicht. De opschorting van de opkomstplicht betekent dat aan het einde van dit jaar de gehele krijgsmacht uit vrijwilligers zal bestaan. In de derde plaats wordt het takenpakket van de krijgsmacht uitgebreid met een tweede hoofdtak, namelijk deelname aan crisisbeheersingsoperaties. Op dat laatste aspect zal ik nu nader ingaan.

De Prioriteitennota ging nog stilzwijgend uit van de deelname aan klassieke vredesoperaties. In dat soort operaties vormden VN-eenheden – nadat er een vredesregeling tot stand was gekomen – een buffer tussen de strijdende partijen. De eenheden hadden een beperkt mandaat en waren licht bewapend met het doel slechts zichzelf te beschermen. Ze konden daarom alleen met de uitdrukkelijke instemming van de betrok-

ken partijen functioneren. De VN-troepen vormen dus een militair noodverband om een politieke regeling een kans te geven. De Verenigde Naties stellen zich nu actiever op. Het interventie principe wint het steeds vaker van het soevereiniteitsprincipe.¹ Welke conclusies kunnen wij hieruit trekken?

De Prioriteitennota kiest voor kwaliteit ten koste van kwantiteit. Maar de praktijk wijst uit dat militaire operaties meer personeel vereisen dan verwacht. Waar het in het klassieke – interstatelijke – conflict aankomt op „bemande wapens”, zien wij in het huidige – intrastatelijke – conflict een grote behoefte aan „bewapende mannen”. Daarom zal de behoefte onverlet onze algemene verdedigingstaak – aan infanterie eenheden, commando's en mariniers toenemen. Ook de opbouw van zogenaamde „failed states” vereist steeds vaker de inzet van een internationale politiemacht. Hierdoor neemt ook de vraag naar inzet van de Koninklijke marechaussee toe. De Prioriteitennota heeft al deze ontwikkelingen niet voorzien. Bij de behandeling van de begroting voor 1996 heeft mijn fractie daar dan ook de aandacht van de regering voor gevraagd.

Sinds 1991 zien wij bij de permanente leden van de Veiligheidsraad de bereidheid te interveniëren in conflicten binnen staten, voordat een stabiele vredesregeling tot stand is gekomen. Deze humanitaire operaties zijn tot nu toe niet erg succesvol verlopen. Somalië, Ruanda en Bosnië tonen aan dat het oude klassieke concept niet meer voldoet. Een missie van VN-eenheden, die

¹ Zie ook: Frits Bolkestein, „Naar een nieuw volkenrecht” in Woorden hebben hun betekenis p.83, Prometheus, Amsterdam 1992. Bij een interventie moet het gaan om:

1. een uitzonderlijke en hoogst ernstige humanitaire noodtoestand;
2. een gewapende interventie moet de enige remedie zijn en ook kans van slagen hebben;
3. de interventie moet plaatsvinden onder de aegis van de VN of althans in samenwerking met een aantal afdoende gelijkgestemde landen.

² International Herald Tribune, 22 september 1995.

³ Prioriteitennota p. 14-15: De Nederlandse krijgsmacht zal in de toekomst in staat zijn tot:

– instandhouding in vredetijd van snel inzetbare middelen voor de bescherming van het NAVO-verdragsgebied, en voor een adequate bijdrage aan vrede-afdwingende operaties, zoals bedoeld door de SG van de VN in het kader van diens Agenda for Peace. Het gaat bij dergelijke operaties in het hogere deel van het geweldspectrum om een bijdrage van een gevechtseenheid van grote omvang zoals de luchtmobiele brigade, dan wel een lichte of gemechaniseerde brigade, een maritieme taakgroep, de Goem, drie squadrons jachtvliegtuigen of een combinatie daarvan.

licht zijn bewapend, een beperkt mandaat hebben en te lijden hebben van een stroperige politieke- en militaire structuur, is gedoemd te mislukken.

Macht kan slechts worden geneutraliseerd door tegenmacht. Waar de internationale gemeenschap eenmaal heeft besloten militair in te grijpen, dient krachtig en overtuigend te worden opgetreden. Een dergelijke operatie, die sterk afwijkt van de klassieke vredesoperatie, kan daarom niet onder de directe leiding van de VN worden uitgevoerd. Daarvoor is een militaire organisatie zoals de NAVO of een groep van gelijkgezinde landen nodig. De VN missen de ervaring en deskundigheid en zijn door hun bureaucratistische organisatie ongeschikt leiding te geven aan complexe militaire operaties. Nederland moet aan dergelijke operaties, zolang zij onder VN-leiding staan, dan ook niet meer meedoen.

Militaire middelen zijn echter geen haarlemmerolie. Bij interventie in intra-statelijke conflicten zal men zich vooraf moeten afvragen of het politieke doel met inzet van militaire middelen wel kan worden behaald. Daarbij moet men beseffen dat humanitaire hulpverlening, zoals die in Bosnië werd uitgevoerd, wel de pijn verzacht maar doorgaans het lijden verlengt. Bovendien rijst de vraag of Westerse landen wel tot een krachtdadig optreden bereid zijn. „Wij Europeanen hebben niet eens een doctrine of een echt concept voor het gebruik van militaire macht, dat verder reikt dan de zogenaamde koloniale conflicten met een lage intensiteit” zei de Franse veiligheidsspecialist Alexander Adler in de Herald Tribune enkele maanden geleden.²

Ik zie ook nauwelijks politieke bereidheid bij Westerse landen om mee te doen aan VN-operaties in het hogere deel van het geweldspectrum. In de Prioriteitennota³ werd die bereidheid nog wel uitgesproken. In de praktijk zal die er toch alleen zijn als vitale Nederlandse of bondgenootschappelijke belangen op het spel staan. Waar dat niet het geval is, doet Nederland er goed aan in zo'n situatie geen grondtroepen ter beschikking te stellen, maar – indien politiek wenselijk – hoogstens in een ondersteunende rol een bijdrage te leveren.

Nederland is geen Europese grootmacht. Wij moeten onze rol niet overschatten. Nederland moet bij het aanbieden van militairen niet haantje de voorste willen zijn. Wij moeten lering trekken uit recente operaties. Risico's moeten in verhouding staan tot de belangen op het spel. De Amerikaanse interventie in Somalië bracht risico's met zich mee die in geen verhouding tot de Amerikaanse belangen stonden. Toen in korte tijd

een aantal soldaten sneuvelde, was het met de Amerikaanse aanwezigheid gedaan. Er moesten zelfs extra troepen aan te pas komen om te voorkomen dat tijdens de afmars er nog meer Amerikaanse slachtoffers zouden vallen. Lawrence Freedman, hoogleraar krijgsgeschiedenis aan het Kings College in Londen, verwoordde het in een recent artikel als volg: „*Het valt te betwijfelen of men er warm voor loopt een rechtvaardige oplossing in een intern conflict af te dwingen, wanneer een helder strategisch doel ontbreekt*”.⁴

Voorwaarden voor Nederlandse deelname

De preventieve rol die de krijgsmacht, als schildwacht voor de vrede, tijdens de periode van de Koude Oorlog vervulde, is in een actieve rol ter bevordering van de internationale vrede en veiligheid gewijzigd. Dit gewijzigde optreden vereist ook een zorgvuldige politieke besluitvorming. Voordat de Tweede Kamer instemt, dient aan drie minimumvoorwaarden te zijn voldaan.

Allereerst dient deelname in het Nederlandse belang – in brede zin – te zijn. Dit lijkt voor de hand te liggen, maar het moet glashelder zijn waarom juist Nederland aan een bepaalde missie mee moet doen. In de tweede plaats dient er een breed politiek en maatschappelijk draagvlak voor deelname te zijn. In de derde plaats moet de militaire opdracht uitvoerbaar zijn, waarbij de risico's in redelijke verhouding tot de belangen op het spel moeten staan. „Aanvaardbare of verantwoorde” risico's is verhullend taalgebruik, waarmee de politieke besluitvorming niet is gediend. De praktijk van alledag in het voormalige Joegoslavië heeft aangetoond waarom. Politici zullen dus goed moeten luisteren naar de adviezen van militairen die de opdracht moeten uitvoeren. Ik ben het op dit punt eens met Michael Howard, voormalig hoogleraar in de krijgsgeschiedenis aan de Universiteit van Oxford, die in zijn boek „Studies in War and Peace” vaststelt dat de gewijzigde veiligheidssituatie meer eisen stelt aan de deskundigheid van regeringen en parlementen dan voorheen.⁵ „*Het gaat er niet alleen om, te weten wat met militaire middelen kan worden bereikt, maar vooral om wat er niet mee kan wor-*

den bereikt”. *Het regimentsvaandel, zo stelt hij, zal in de toekomst niet vol hangen „met medailles van de veldslagen die men heeft gewonnen, maar juist met de veldslagen die men heeft voorkomen*”.

Los van deze wijsheid kunnen op basis van recente ervaringen al enige lessen worden getrokken. Zo moeten militairen niet met twee tegenstrijdige opdrachten op pad worden gestuurd. Brood uitdelen op de grond en tegelijk bommen gooien vanuit de lucht, zoals in Bosnië gebeurde, staan op gespannen voet met elkaar. Het is of het één of het ander. Een tweede les is, dat Nederland geen zwaar karwei alleen moet opknappen. Wij moeten, zoals gezegd, onze mogelijkheden niet overschatten. Militaire operaties moeten wij gezamenlijk uitvoeren met landen die politiek wat meer in de melk te brokken hebben. De indeling van de Nederlandse eenheid bij de Britse brigade voor de operatie „Joint Endeavour” zoals die nu in Bosnië wordt uitgevoerd, is daar een voorbeeld van. Ook dient aan onze deelname een tijdlimiet te worden verbonden. „No entry without exit”. Het mag niet meer voorkomen dat Nederland alleen staat wanneer het zijn aflossing wil regelen. Wat de tijdsduur van onze deelname aan de IFOR-operatie in Bosnië betreft, kan dan ook geen onduidelijkheid bestaan. Onze troepen maken deel uit van een Britse brigade. De Britten hebben hun deelname gekoppeld aan de Amerikaanse aanwezigheid. Wanneer de Amerikanen ver trekken, zullen de Britten en dus ook wij vertrekken. Wanneer die toestand zich voordoet, moet Nederland niet naïef zijn maar realisme boven idealisme stellen. Ook dat is één van de lessen van het afgelopen jaar.

Al deze kanttekeningen en voorwaarden betekenen niet dat wij voor onze verantwoordelijkheid moeten weglopen. Ook Nederland is gebaat bij een stabiele omgeving en bij handhaving van de internationale rechtsorde. Wij zullen dan ook onze bijdrage naar evenredigheid moeten blijven leveren. Wel kunnen vragen bij het ambitieniveau worden gesteld. In de Prioriteitennota is vastgelegd dat Nederland aan vier vredesoperaties tegelijk moet kunnen deelnemen. Ik zie dit eerder als een bovengrens dan als een ondergrens. In de Prioriteitennota werd bovendien het accent op de behoefte aan middelen voor de uitvoering van klassieke vredesoperaties gelegd. Voor de nieuwe situatie zijn ook andere middelen nodig, waar het nu aan ontbreekt. De roulatie- of voortzettingcapaciteit schiet voor een aantal eenheden tekort.

Daarom pleit ik er voor, dat in samenhang met het gewenste ambitieniveau, wordt gezien of bij-

⁴ „It is doubtful that there will be much enthusiasm when it comes enforcing equitable solutions to bitter local disputes in the absence of a clear strategic imperative”. (Lawrence Freedman, *The Future of Conflict* in Jane's Intelligence Review Yearbook, p.7.).

⁵ Michael Howard, *Studies in War and Peace*, p. 207, Mauric Temple Smith Ltd, 1970.

sturing van het beleid op deze onderdelen noodzakelijk is. Immers ook het defensiepersoneel is niet van elastiek.

VN-brigade

Voor ik inga op de andere hoofdtaak van de krijgsmacht – de algemene verdedigingstaak – nog een enkel woord over de eigen militaire capaciteit van de VN.

Een eigen VN-leger in de vorm van een „*standing force*”, zoals dat in het VN-Handvest (art. 43) was voorzien⁵ is niet haalbaar gebleken. Het Generale Staf Comité, dat de Veiligheidsraad over militaire aangelegenheden moest adviseren, heeft vanaf de oprichting van de VN nooit gefunctioneerd. Naar aanleiding van de massamoorden in Ruanda deed vorig jaar de heer Kofi Annan, de speciale adviseur voor vredesoperaties van SG Boutros Ghali, de uitspraak dat hij met 5000 blauwhelmen het drama in Ruanda had kunnen voorkomen. Een stelling die natuurlijk nooit kan worden bewezen. Minister van Buitenlandse Zaken Hans van Mierlo kwam toen met het idee een VN-brigade op te richten. Overigens een oud idee dat al in een eerder stadium niet levensvatbaar is gebleken. Ik zie ook geen reden dit oude paard weer van stal te halen. Bovendien lost een VN-brigade niets op. Het probleem draait immers in de eerste plaats niet om de vraag of de middelen beschikbaar zijn, maar vooral of er een politieke wil tot handelen is. Zijn de permanente leden van de Veiligheidsraad bereid eigen troepen in te zetten? In situaties waarin de Veiligheidsraad het noodzakelijk vindt in te grijpen, zullen de leden die daar belang bij hebben zelf troepen ter beschikking moeten stellen. Indien dat tegen hun belangen indruist, zullen zij ook tegen de inzet van een VN-brigade zijn. Daarbij speelt verder mee, dat een zelfstandige inzet van zo'n brigade militair gezien niet veel voorstelt en slechts van korte duur kan zijn. De leden van de Veiligheidsraad zullen dan toch snel zelf moeten bijspringen. Daarnaast zijn er nog vele praktische problemen zoals recrutering, opleiding, training, uitrusting en bewapening, financiering en het noodzakelijke luchttransport.

Ook bestaat de opvatting dat de oprichting van zo'n brigade niet in het belang is van de kleinere lidstaten. Deze zijn er immers bij gebaat dat de leden van de Veiligheidsraad niet weglopen voor hun verantwoordelijkheid. Een eigen VN-brigade biedt daartoe wel de mogelijkheid. De directe betrokkenheid van de leden van de Veiligheidsraad neemt daardoor af, hetgeen niet wenselijk is. David Owen, de ex-bemiddelaar in het voormalige Joegoslavië schreef daarover het volgende:

*„Ik ben een tegenstander van zo'n rechtstreeks gerecruteerde VN-brigade, omdat deze de kloof in de Veiligheidsraad tussen retoriek en realiteit zou verbreden en de scheiding tussen bevoegdheid en verantwoordelijkheid zou vergroten”.*⁶

De oprichting van zo'n brigade is ook uit dat oogpunt ongewenst. Voor de klassieke vredesoperaties kunnen de VN gebruik maken van het „United Nations Standby System” (UNSAS) waaraan Nederland ook bijdraagt. Een variant is het Deense voorstel om een brigade van UNSAS eenheden samen te stellen. Maar ook dat leidt tot schijnzekerheid, omdat het nooit zeker is of een VN-lidstaat zijn toezegging gestand zal doen als het zover is. De nationale parlementen hebben in de meeste gevallen het laatste woord. Voor andere operaties zullen de VN geen eigen capaciteit moeten ontwikkelen maar een beroep moeten doen op gelijkgezinde landen als tijdens de Golfcrisis, dan wel op regionale organisaties zoals in het geval van de IFOR-operatie in Bosnië.

De algemene verdedigingstaak

De NAVO en de transatlantische band blijven het plechtanker voor de Nederlandse veiligheidspolitiek. Immers alleen de VS kunnen tegenwicht tegen Rusland bieden. Naast de eerder behandelde taak om deel te nemen aan vredesoperaties mag de kerntaak van de Nederlandse krijgsmacht – de algemene verdedigingstaak – niet worden verwaarloosd. De opgebouwde ervaring en deskundigheid van het personeel moeten op peil worden gehouden. Dat geldt ook voor het reservepersoneel dat een onmisbaar deel van de krijgsmacht blijft vormen.

Nu de veiligheidsrisico's van een andere orde zijn dan voorheen, dient de behoefte aan middelen kritisch onder de loep te worden genomen. Dit geldt vooral wanneer het vraagstuk van modernisering of vervanging van wapenplatforms en -systemen aan de orde is. Dan dient de vraag naar de noodzaak ervan opnieuw te worden gesteld.

Bredere inzet defensie

Naast de twee hoofdtaken wordt de krijgsmacht nog voor tal van andere taken ingezet. Humanitaire operaties maar ook de bestrijding van de drugsmafia in het Carïbisch gebied en het mo-

⁵ Lord David Owen, *De grenzen van VN-vredesafdwinging*, in *Internationale Spectator*, p. 374, jaargang 49, nummer 7/8, 1995.

biel toezicht op vreemdelingen langs onze grenzen behoren tot de activiteiten van defensie. Ook op het gebied van het opruimen van mijnen, één van de grootste humanitaire problemen voor de bevolking in voormalige conflictgebieden, zou Nederland een voortrekkersrol kunnen vervullen. Defensie is door zijn professionele personeel en veelzijdigheid aan middelen bij uitstek geschikt ook een bijdrage te leveren aan de uitvoering van het integrale veiligheidsbeleid. Dit komt er op neer dat de risico's die onze samenleving bedreigen, met alle beschikbare middelen – ongeacht het departement waarbij ze zijn ingedeeld – worden bestreden. Opschorting op dit terrein is noodzakelijk voordat de wal het schip keert

Bilaterale militaire samenwerking

De inkrimping van de krijgsmacht heeft Nederland ook voor de vraag gesteld welke taken op welk niveau nog zelfstandig kunnen worden uitgevoerd. Voor de landmacht heeft die keuze geleid tot de opheffing van het Nederlandse legerkorps en de oprichting van een gezamenlijk legerkorps met Duitsland. Een strategische keuze niet alleen uit het oogpunt van defensie, maar vooral ook uit dat van de buitenlandse politiek. Het gewicht van Duitsland in Europa neemt toe. Onze afhankelijkheid van Duitsland, die toch al aanzienlijk is, wordt groter. Vergaande samenwerking – juist op defensiegebied – is zowel in het belang van Nederland als van Duitsland, een land dat immers ingebed wil worden in samenwerkingsstructuren. Bij het zoeken naar partners zullen dan ook in de eerste plaats buitenlands-politieke overwegingen als uitgangspunt moeten dienen. Geo-politiek betekent dit dat meer dan voorheen het accent op continentale samenwerking komt te liggen. Daarnaast moet uiteraard ook voor defensie de samenwerking tot meerwaarde leiden. In de huidige praktijk lijkt het alsof de krijgsmachtdelen elke samenwerking aanpakken. De keuze om marine en luchtmacht intensiever met België te laten samenwerken, heeft buitenlands politiek tot nu toe weinig meerwaarde. Wij ondersteunen de Belgische defensie maar dit leidt helaas nog niet tot engere samenwerking op buitenlands-politiek terrein. Zo ontdekt Nederland tegenwerking van België bij de verplaatsing van een NAVO-bureau van Brussel naar Den Haag. De colocatie in Den Haag is voor de NAVO en dus voor alle lidstaten de goedkoopste oplossing, maar België met in zijn kielzog Frankrijk ligt op dat punt dwars.

Ook aan de militaire samenwerking met Centraal- en Oosteuropese landen moet een strategische keuze ten grondslag liggen. Samenwerking met Rusland lijkt aardig, maar zowel uit

militair als uit buitenlands-politiek oogpunt moeten wij dit overlaten aan landen die meer gewicht in de schaal leggen. Nederland kan zich beter concentreren op de Visegradlanden, waarbij Hongarije en Tsjechië door hun omvang de voorkeur hebben.

De uitbreiding van de NAVO

De kerntaak van de NAVO is de verdediging van het verdragsgebied. Een aantal Midden- en Oosteuropese landen hebben hun wens lid te worden, kenbaar gemaakt. Uitbreiding van het bondgenootschap met nieuwe leden schept nieuwe verplichtingen.

Hier mag niet lichtvaardig mee worden omgesprongen. Garanties die de NAVO niet kan waarmaken, moeten ook niet worden afgegeven. Kernvraag in de uitbreidingskwestie moet blijven of toetreding van nieuwe leden de Europese veiligheid en stabiliteit ten goede komt.

Wat ten koste van alles moet worden voorkomen, is dat door gebrek aan geloofwaardigheid het bondgenootschap verwaterd, zodat de NAVO – als politiek-militaire organisatie – aan betekenis inboet. Het toelaten van Polen tot de NAVO, zonder dat de vraag door de lidstaten is beantwoord of men ook bereid is de Boeg, de grensrivier tussen Polen en Wit-Rusland, te verdedigen, leidt tot erosie van het Atlantisch bondgenootschap. Hoe belangrijk het politiek en maatschappelijk antwoord op deze vraag tot bijstand is, bleek tijdens de Golfcrisis in december 1990. De Duitse luchtmacht werd toen ter bescherming van het Turkse luchtruim ingezet. De missie in Turkije werd niet als vanzelfsprekend beschouwd. Zij gaf in Duitsland aanleiding tot een hevige discussie, niet in het minst onder de militairen zelf. De NAVO was immers opgericht om Duitsland te verdedigen!

Voordat van toetreding van nieuwe leden sprake kan zijn, zullen de NAVO-landen in ieder geval moeten aangeven of zij de nieuwe verplichtingen en de daaraan verbonden risico's willen aanvaarden. Die bereidverklaring mag zich niet beperken tot de vergaderzalen in Brussel. Immers, het gaat niet alleen om nieuwe verplichtingen die forse financiële consequenties zullen hebben, maar ook om een eventuele inzet van mensen met de daaraan verbonden risico's ver buiten het eigen grondgebied.

Bloksgewijze toetreding van nieuwe leden moet in ieder geval worden voorkomen. De toelating van elke nieuwe lidstaat zal afzonderlijk moeten worden getoetst. Ook dienen deze landen de toets der kritiek op het gebied van de mensenrechten te kunnen doorstaan.

Uitbreiding van de NAVO moet de Europese vei-

ligheid en stabiliteit ten goede komen. Rusland is de grootste militaire macht op het Europese continent. Men kan dan ook niet om Moskou heen. Rusland heeft nu de geringste omvang sinds Tsaar Peter de Grote. De gevoelens van frustratie en onzekerheid die daardoor zijn ontstaan, zouden worden versterkt indien de NAVO nu zou worden uitgebreid tot aan de grenzen van Witrusland en de Oekraïne. De parlementsverkiezingen van de vorige maand hebben de positie van de nationalist en communisten versterkt. Wat dit betekent voor de verdere liberalisering en democratisering van de Russische samenleving laat zich raden. Van doorslaggevend belang zijn de komende presidentsverkiezingen. Dit voorjaar zal duidelijker worden hoe de politieke toekomst van Rusland er uitziet. Mede met het oog op de verkiezingen in de VS zal daarom niet voor 1997 over uitbreiding van de NAVO worden besloten.

De Midden- en Oosteuropese landen worden ongeduldig. Maar zij staren zich blind op het lidmaatschap op zich. Ook zij dienen te beseffen dat niemand is gediend met een lidmaatschap dat tot minder veiligheid en stabiliteit in Europa leidt. Zo lang lidmaatschap nog niet aan de orde is, dient de nadruk te liggen op intensivering van het Partnership for Peace Programme (PFP). Versterking van de militaire samenwerking is net zo belangrijk. Nederland dient zich op dit punt actief op te stellen en ook bereid te zijn overtollig militair materieel onder voorwaarden aan die landen ter beschikking te stellen. Daarnaast dient ook op tal van andere terreinen met Midden en Oost-Europa te worden samengewerkt. De veiligheidsmedaille kent tenslotte meer dan één kant.

Europese defensiesamenwerking

1996 wordt een belangrijk jaar voor Europa. Op de komende Intergouvernementele Conferentie (IGC) zal over veel zaken een beslissing moeten worden genomen. Zo ook over toekomst van de West Europese Unie (WEU). Nederland is een voorstander van de WEU op te laten gaan in de EU. De VVD ziet niet veel in zo'n integratie. Voordat er sprake kan zijn van een Europese defensie zal toch eerst een Gemeenschappelijk Europees Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) moeten worden ontwikkeld. Defensie is daar het sluitstuk van. De commissie Durieux die de Europees commissaris Van den Broek hierover heeft geadviseerd, noemde in haar onderzoeksrapport het

⁷ Algemeen Dagblad, 15 maart 1995, Artikel n.a.v. rapport commissie Durieux, gepubliceerd in 1995 onder de titel: „European security policy towards 2000: ways and means to establish genuine credibility”.

GBVB van de Unie „vaag, impotent en bewegingloos”.⁷ Een eigen Europese defensiepolitiek is dan ook nog ver weg.

Zoals het conflict in Bosnië heeft aangetoond, is de NAVO de enige organisatie die geschikt is om complexe vredesoperaties uit te voeren. De NAVO is geen politieke praatclub maar een effectieve militaire organisatie waar onze veiligheid van afhankelijk is. Europese veiligheid dient in de eerste plaats door middel van de NAVO te worden bewerkstelligd. Wanneer de Europese Unie tot gemeenschappelijk militair optreden zou besluiten, kan zij een beroep doen op de WEU-leden in de NAVO. Het nieuwe NAVO-concept dat juist om die reden is ontworpen, biedt hiervoor de mogelijkheid. Door deze benadering wordt de NAVO niet uitgehold, blijft gemeenschappelijk Europees militair optreden mogelijk, worden kostbare doublures op veiligheidsgebied voorkomen en blijven de Verenigde Staten bij Europa betrokken. Europa moet voortbouwen op datgene wat reeds bestaat en dat is de NAVO. Dat moet de basis blijven voor onze gemeenschappelijke veiligheid en stabiliteit.

Tot slot

De Nederlandse krijgsmacht maakt de grootste naoorlogse reorganisatie door. Tegelijk wordt zij in een totaal andere situatie dan voorheen ingezet. Zekerheid is veranderd in onzekerheid. De krijgsmacht is meer dan ooit een instrument van buitenlandse politiek geworden. Nederland kan in tegenstelling tot de periode van de Koude Oorlog een zelfstandige keuze maken, wanneer en in welke situatie de krijgsmacht wordt ingezet. De nieuwe situatie stelt ook eisen aan de omgang tussen politiek en krijgsmacht. Het personeel van de krijgsmacht moet er van op aan kunnen dat regering, parlement en bevolking achter hun missies staan. Dit betekent ook dat de regering hiervoor de voorwaarden moet vervullen. Een toereikend budget is de eerste vereiste. Wat de VVD betreft, is er een einde gekomen aan de bezuinigingen op defensie. Naast modern materieel dat voor alle krijgsmachtdelen wordt aangeschaft, is ook goed opgeleid personeel vereist. Defensie moet op dat punt geen water in de wijn doen. Dat betreft zowel de selectie als ook de militaire opleiding. Voorts dient te worden bezien in hoeverre de regelgeving van de jaren zeventig een te strak keurslijf vormt voor een goed functionerende krijgsmacht. Wanneer aan die randvoorwaarden is voldaan, mogen regering en parlement verwachten dat het personeel in de krijgsmacht zijn taak met inzet, verantwoordelijkheid en respect uitvoert.